Afstudeerverlsag

‘Heerlen leeft’

wonen, muziek, dans en sfeer

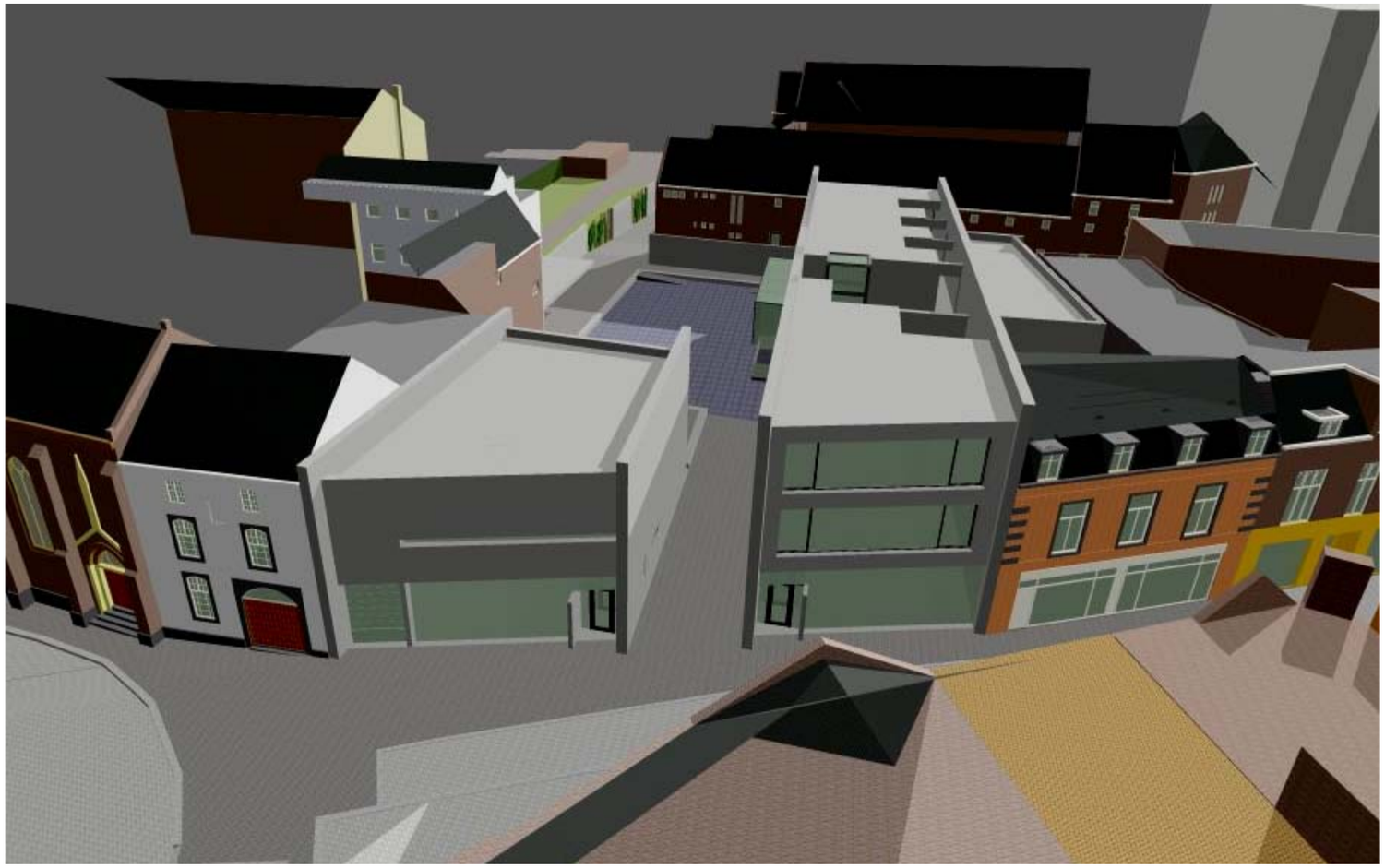

BERGMANS
VAN CRUCHTEN
ARCHITECTUUR

Afstudeerverslag 2005-2006

‘**Heerlen leeft’** wonen, muziek dans en sfeer

Groep:	2a
Afstudeerders:	I Bergmans A.E.J.T. van Cruchten
Opleiding:	Bouwkunde met differentiatie architectuur
Instelling:	Hogeschool Zuyd te Heerlen
Begeleiders:	Dhr. Driessen Dhr. Hendriks Dhr. Sap
Afstudeercoördinator:	Dhr. Sap
Inhoudsdeskundige constructie:	Dhr. Wöltgens
Inhoudsdeskundige installaties:	Dhr. Roumans

© Niks uit dit verslag of uit de bijlagen mag worden vermenigvuldigd of hergebruikt worden zonder schriftelijke toestemming van de auterus

Inhoudsopgave

Titelpagina **2**

Inhoudsopgave **3**

Voorwoord **4**

1. Inleiding **5**
1.1. Locatie 5
1.2. Probleemstelling plangebied 6

2. Analyses **7**
2.1. Pleinenplan 7
2.2. Historisch onderzoek 8
2.3. Stedenbouwkundig onderzoek 10

3. Programma **13**

4. Concept **15**
4.1. Studiemaquette 15
4.2. Stedenbouwkundige functie 16
4.3. Begeleidende functies 17
4.4. Benadering 17

5. Ontwerp **19**
5.1. Algemeen 20
5.2. 3D beelden 24
5.3. Dansschool 25
5.4 Appartementen

6. Uitwerking **26**
6.1. Bouwkundig 26
6.2. Installaties 26
6.3. Benadering 27

Slot **29**

Literatuurlijst **30**

Bijlagen Bijgevoegde klapper

Voorwoord

Dit verslag is tot stand gekomen in het kader van het afstuderen aan de opleiding bouwkunde met differentiatie architectuur aan de Hogeschool Zuyd te Heerlen. Het verslag is samengesteld door groep 2a, bestaande uit I. Bergmans en A. van Cruchten.
In het verslag zal de nadruk gelegd worden op het concept en het ontwerp. Dit is voor de geïnteresseerden terug te vinden in respectievelijk hoofdstuk vier en vijf. Mensen die meer geïnteresseerd zijn in de constructieve, bouwkundige of installatie technische uitwerking worden verwezen naar hoofdstuk zes.
Het afstuderen is begeleid door dhr. Driessen, dhr. Hendriks en dhr. Sap wie wij allen willen bedanken. Ook de vakinhoudelijke docenten willen wij bedanken voor de nodige begeleiding. Daarnaast willen wij alle externe mensen bedanken voor de informatie, de gemeente Heerlen voor het verstrekken van de nodige informatie, maar in het bijzonder dhr. R. Kebeck , eigenaar van dansschool Swing-INN voor het verstrekken van nuttige informatie.

1. Inleiding

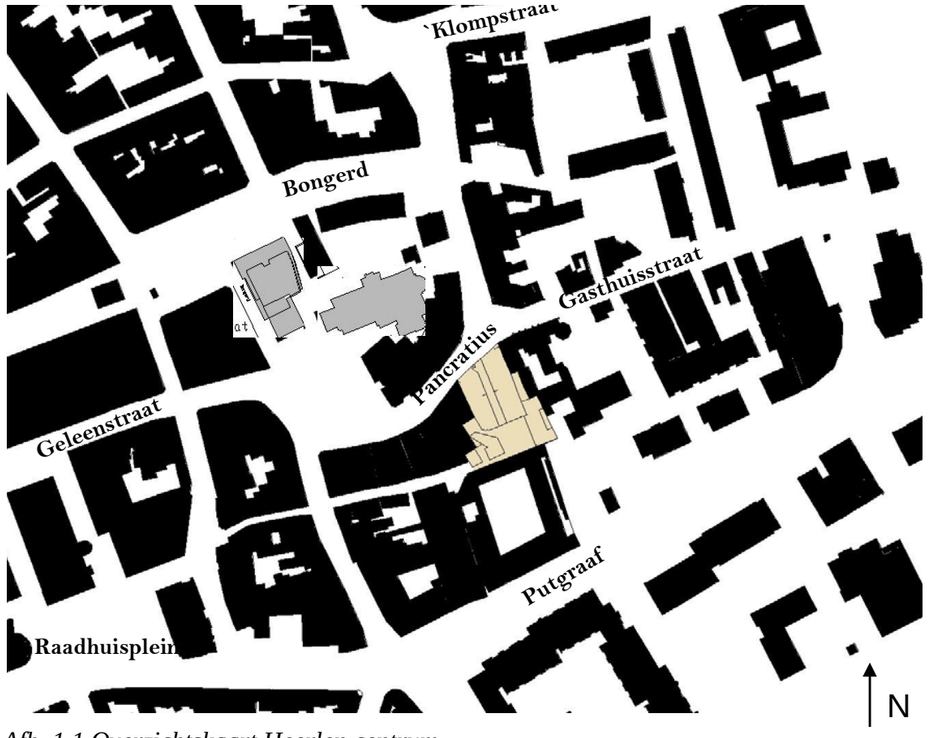

Afb. 1.1 Overzichtskaart Heerlen centrum
(Kerk en glaspaleis grijs en plangebied bruin/geel gearceerd)

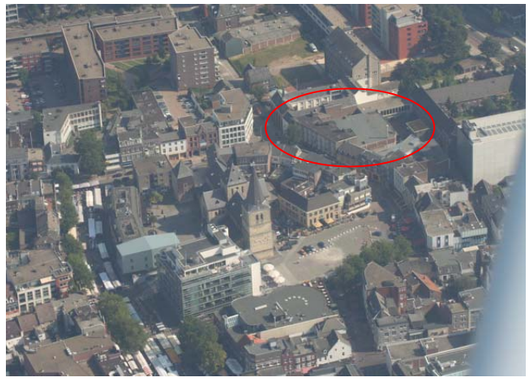

Afb. 1.2 Luchtfoto Heerlen

Afb. 1.3 Pancratiuskerk

Afb. 1.4 Glaspaleis

1.1 Locatie

Bekende gebouwen als de Pancratiuskerk en het glaspaleis zijn beeldbepalend binnen het historische centrum van Heerlen. Ons plangebied (in afbeelding 1.2 rood omcirkeld) maakt onderdeel uit van dit centrum. Ondanks de centrale ligging is dit voor veel mensen een onbekend gebied. Dit heeft te maken met de verkeerscirculatie van en naar de stad, wat later in dit verslag nader wordt toegelicht. Momenteel is de veiligheid en de leefbaarheid in het gebied zeer slecht en
sommige gebouwen kunnen zelfs hun functie niet meer vervullen.
Aan het pancratiusplein (afbeelding 1.1) is een totaal andere kant van Heerlen te vinden. Het bruisend uitgaansleven en de vele terrassen stralen sfeer en gezelligheid uit. Vooral het Pancratiusplein heeft van oudsher een belangrijke functie in de stad. Vroeger werden hier al markten en festiviteiten gehouden. Tegenwoordig ligt het accent meer op recreatie, wat steeds belangrijker wordt in de huidige samenleving.

1.2 Plangebied

Afb. 1.5 Pleintje de Morenhoek

Afb. 1.6 Danscentrum Swing-inn

Afb. 1.7 Klooster Luciushof

Om de problematiek in en rond het plangebied goed te kunnen vaststellen, moeten eerst de functies en de aanvoerroutes goed in kaart worden gebracht. In *afbeelding 1.8*, is het plangebied als functiekaart weergegeven, ook zijn de benaderingen van het plangebied met rode pijlen aangegeven.
Vanaf de Pancratiusstraat is het gebied met z'n intieme pleintje 'de Morenhoek' via een donkere lage doorgang bereikbaar. Deze passage maakt onderdeel uit van een gebouw met 4 verdiepingen wat qua maat en schaal niet past bij de smalle gevels uit de rest van het straatbeeld. Een groter probleem is echter de leegstand van dit pand. Waardoor zowel de leefbaarheid als de sociale controle in en om het gebied zeer laag is.
Ook de Plaarstraat is een donkere smalle steeg, die je langs de achterkant van de cafés (van het uitgaansleven aan de Pancratiusstraat) naar de Morenhoek) leidt (afbeelding 1.5. Dus beide aanvoerroutes worden als donker en beklemmend ervaren.
Dansschool Swing –inn en Café de klinker, zijn horeca functies die aan het pleintje zijn gelegen. Toch wordt er maar weinig gebruik gemaakt van het pleintje. Alleen hangjongeren en junkies gebruiken deze plek. De veiligheid in deze verwaarloosde buurt is vooral in de avond uren niet gegarandeerd.
Gelukkig zijn er nog monumentale panden aan het plangebied die wel nog hun functie kunnen vervullen. Zo staat aan de Plaarstraat, aansluitend op de Morenhoek een groot klooster "Luciushof " genaamd (*Afbeelding 1.7*), dat tegenwoordig gebruikt wordt als zijnde een sociale instelling. Aansluitend aan de dansschool aan de oostkant van het gebied, staat een zuster klooster met daarnaast een Kapel (*afbeelding 1.9*). Ook dit klooster wordt nog bewoond en wel door de over gebleven zusters van het Savelberg klooster.
Verder zijn er nog 2 kleinere gebouwtjes die vroeger een woonfunctie hadden, maar al tijden niet meer worden bewoond. Geconcludeerd kan worden dat de leefbaarheid en de veiligheid in dit gebied zeer onder de maat is.

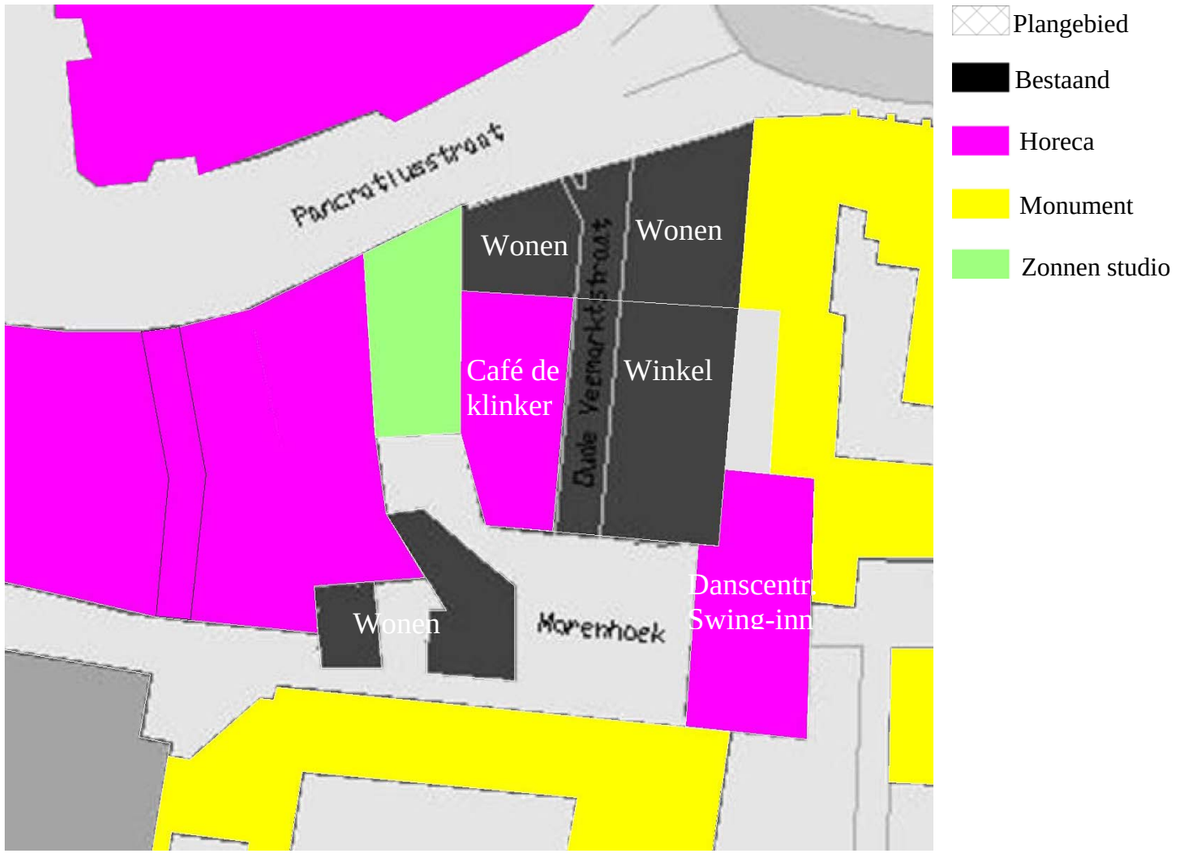

Afb. 1.8 Overzichtskaartje plangebied

Afb. 1.9 Straatbeeld Pancratiusstraat

2. Analyse

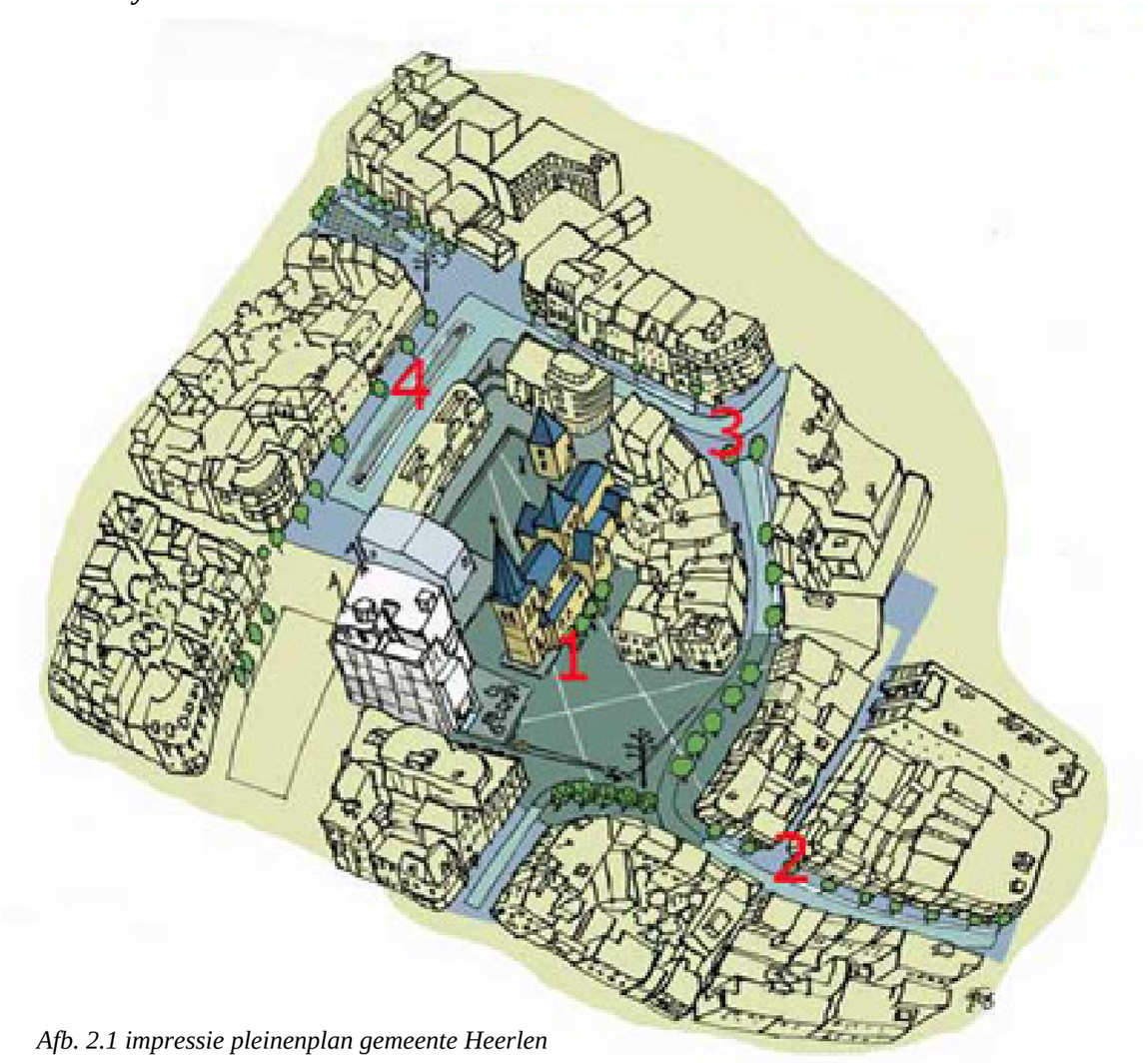

Afb. 2.1 impressie pleinenplan gemeente Heerlen

Voetgangers
2 baansweg

- Pancratiusplein
- Akerstraat – Plaarstraat - Morenhoek
- Pancratiusstraat
- Whilhelminaplein – Bongerd
- Gasthuisstraat

2.1 Doelstellingen pleinenplan:

Gezien de problemen waar Heerlen centrum mee kampt, zoals leegstand, onveilige buurten en overlast van hangjongeren, heeft de gemeente een pleinenplan opgesteld. Dit plan richt zich alleen op de pleinen van het centrum en de aanvoerroutes er naar toe (*zie afbeelding2.1*). De verkeercirculatie is hierbij een belangrijk onderdeel. Vanaf de akerstraat heeft altijd een verkeersstroming dwars door het centrum via de Pancratiusstraat naar de Bongerd en de Klomp gelopen. Deze verkeersstroming kwam niet ten goede van de veiligheid voor voetgangers en de beleving van het Pancratiusplein. Het pleinenplan dat sinds 2001 lopende is, heeft deze verkeerscirculatie buiten het centrum geleid. Dit houdt in dat het verkeer niet meer via Akerstraat-Pancratiusstraat het centrum kan bereiken. Ook het Wilhelminaplein zal auto vrij worden. Wel zal de Gasthuisstraat-Pancratiusstraat verbreedt worden naar een 2 baansweg. En is er een nieuwe parkeergarage “de Putgraaf” die aansluit bij dit pleinenplan. Hierdoor zal het centrum toch goed bereikbaar blijven.
Verder zal in donkere aanvoerwegen als de Plaarstraat verlichting en camera’s komen die de veiligheid moeten waarborgen. De pleinen zullen met nieuwe bestrating en speciale verlichting een strakke uitstraling krijgen.

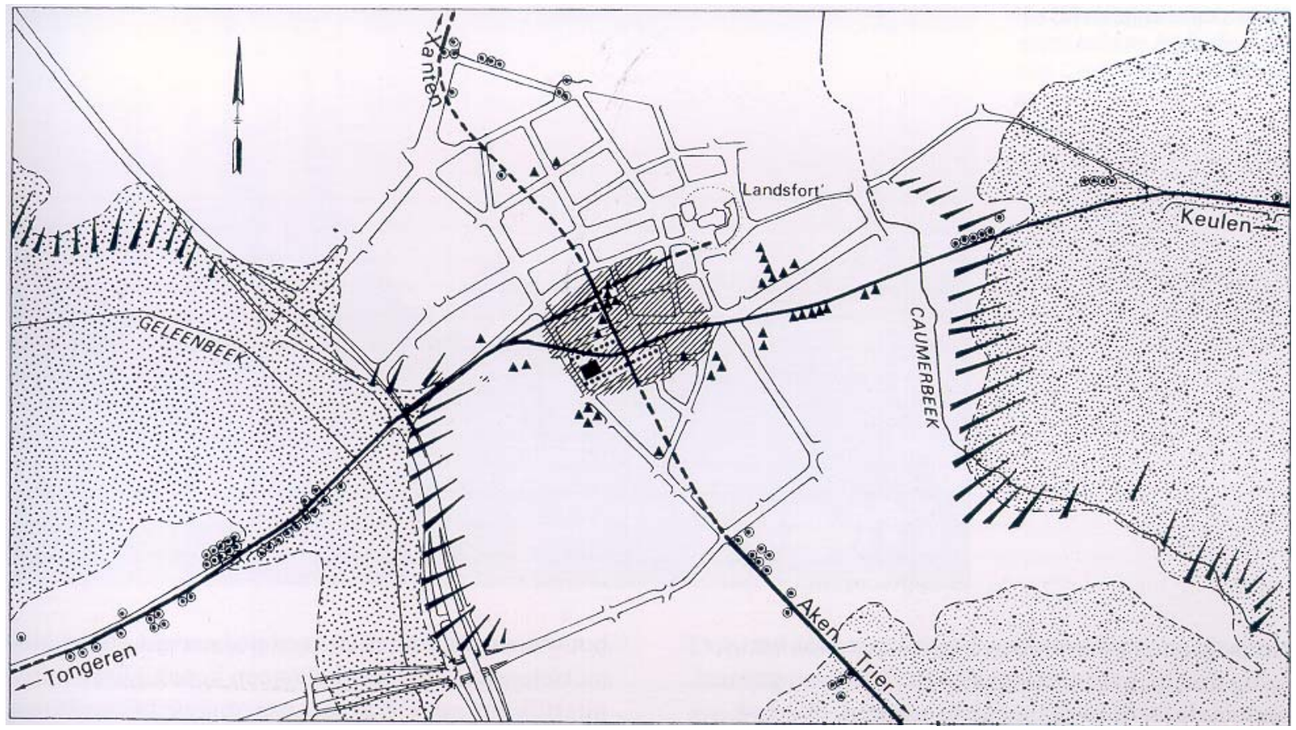

Afb. 2.2 Plattegrond van Romeins Heerlen. Heerlen lag op een strategisch kruispunt

2.2 Historisch onderzoek

Heerlen is een stad met een minstens 2000 jaar oude onafgebroken bewoningsgeschiedenis. De Romeinen stichtten in de middeleeuwen een burgerlijke nederzetting, die zij de naam Coriovallum meegaven. Een dorp met een specifiek burgerlijk karakter, waar op de markt de inheemse producten als graan en wijn werden verhandeld.

In *afbeelding 2.2* is te zien dat Heerlen aan het kruispunt van doorgaande wegen ligt. Dit kruispunt verbindt doorgaande wegen van Tongeren naar Keulen en van Aken richting midden Limburg. Heerlen ontwikkelde zich dan ook in een vroeg stadium tot een stedelijke nederzetting.
Het oude centrum van Heerlen “landsfort van Herle”, bestond uit een opgehoogd terrein met eromheen stadsmuren en een slotgracht. Binnen de muren woonde de mensen met in het midden een verdedigingstoren. Het Landsfort is ook te zien op bovenstaande afbeelding en lag kort aan het bovengenoemd strategisch kruispunt.

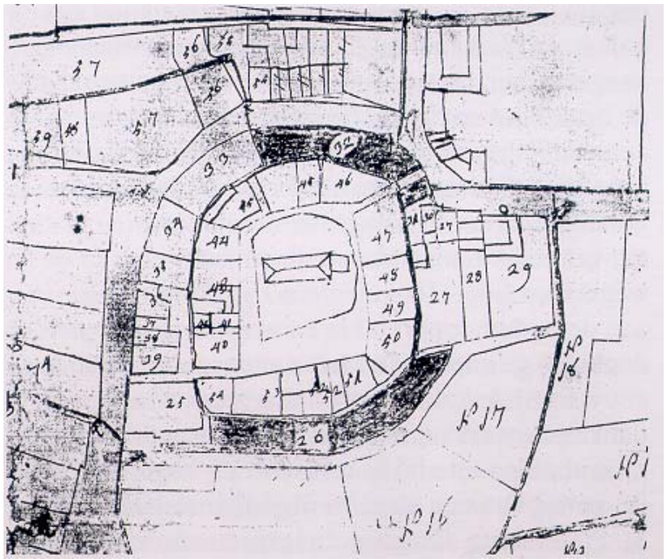

Afb. 2.3 Centrum Heerlen in 1787
Centraal ligt de St. Pancratius kerk met rondom woningen en delen van de gracht.

Afb. 2.4Centrum heerlen in 1926
Vorm van de bebouwing herinnerd aan de oude woningen Landsfort van Heerlen.

Historisch onderzoek

Op oude plattegronden *Afbeelding 2.3* is te zien dat in de tijd van de Romeinen er in het huidige plangebied (het vroegere centrum van Heerlen) een landsfort stond met in het midden de Pancratiuskerk en 2 grote waterpartijen eromheen als bescherming . In het stedenbouwkundige ontwerpen wordt terug gegrepen op deze van oudsher bestaande structuur. Een voorbeeld hiervan is dat de gordelgracht om het vroegere landsfort nog steeds herkenbaar is. Toen in begin 1900 de waterpartijen wegens ruimtegebrek werden gedempt, werd op deze plekken bebouwing geplaatst die precies de ronde vorm van de grachtengordel volgden (*Afbeelding 2.4*). Andere herkenbare ruimtelijke structuren zijn multifunctionele pleinen, die ook in de 20e eeuw voor markten, evenementen en festiviteiten diende.

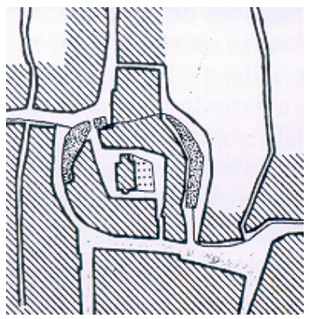

Afb. 2.5 Heerlen centrum in1890

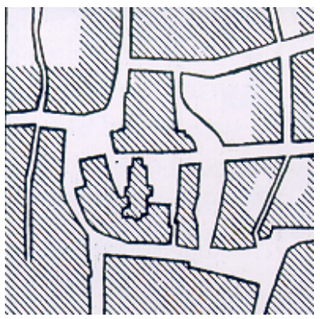

Afb. 2.6 Heerlen centrum1918

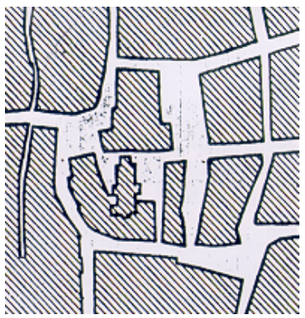

Afb. 2.7 Heerlen centrum1938

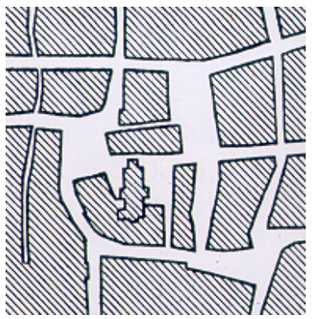

Afb. 2.8 Heerlen centrum1940

In afbeelding 2.5 t/m 2.8 is de ontwikkeling van het centrum van Heerlen te zien. De kern is in de loop van de jaren uitgegroeid tot een dicht bebouwd centrum. Deze verandering is ontstaan door de bevolkingstoename tijdens de mijnindustrie. Na de sluiting van de mijnen zijn veel woningen leeg komen te staan. Momenteel is deze leegstand nog voor een groot deel aanwezig.

2.3 Stedenbouwkundig onderzoek

Het centrum van Heerlen is altijd goed bereikbaar geweest, je kon met de auto zelfs tot in de historische kern komen. Dit had wel nadelen zoals, onveilige situatie voor voetgangers en de doorsnijding van pleinen ten op zichten van de horeca. Gemeente Heerlen heeft met het pleinenplan dan ook een belangrijke verandering te weeg gebracht door de nieuwe routing van en naar het centrum, die is aangegeven in *afbeelding 2.9*
Dit houdt in dat het centrum niet meer per auto via de Akerstraat bereikbaar is. Wel kan men via de Gasthuisstraat en de Klomp de historische kern bereiken. Vandaar dat dit een 2 baansweg wordt. Verder is er een extra parkeergarage aan de putgraaf gemaakt, om zo ook bezoekers vanaf de akerstraat de mogelijkheid te geven om de stad te bereiken. In *afbeelding 2.9* is te zien dat er genoeg parkeer mogelijkheden zijn in het centrum.
Het belangrijkste gevolg van het pleinenplan is de nieuwe verkeerscirculatie (zie *afbeelding 2.9*) die op gang komt door de situering van deze parkeergarage. De keus van de voetganger in de Plaarstraat is hier bepalend. Dit houdt in dat ons plangebeid een aanvoerroute en afvoerroute naar de stad kan zijn. Dus ondanks de negatieve kanten van deze parkeergarage, zoals verdringing van Luciushof, heeft deze een gunstig effect op het gebruik van de stad en ons plangebied. Uit nevenstaande afbeelding kunnen we concluderen dat het plangebied per auto bereikbaar is, dat er een belangrijke link is met parkeergarage Putgraaf en dat er voldoende parkeermogelijkheden zijn in het centrum.

Afb. 2.9 Verkeerscirculatie Heerlen centrum

Stedenbouwkundig onderzoek

De structuur van Heerlen is opgebouwd uit lossen blokken die in *afbeelding 2.10* zwart zijn weergegeven. Deze blokstructuur is duidelijk herkenbaar in een bebouwd/onbebouwd kaart als nevenstaande afbeelding. Ook de segmentering binnen de blokstructuur is kenmerkend in het centrum van Heerlen. Op *afbeelding 2.11* is deze segmentering in het gevelbeeld duidelijker zichtbaar. Alleen de lange blok appartementen binnen ons plangebied, wijkt af van deze segmentatie(afbeelding 2.12).
En ook de schaalverhouding tussen het gebouw en de doorgang is niet logisch. De doorgang wordt als donker en eng ervaren omdat de afmetingen van het gebouw niet in verhouding staan met de doorgangshoogte van de passage. Ook bij de bouwhoogte is geen rekening gehouden met de aansluiting op het historische Savelberg klooster, waardoor het straatbeeld niet een geheel vormt met zijn context.
Hieruit kunnen we concluderen dat het huidige pand niet aansluit bij de stedenbouwkundige structuur van centrum Heerlen en ook niet bij zijn context.

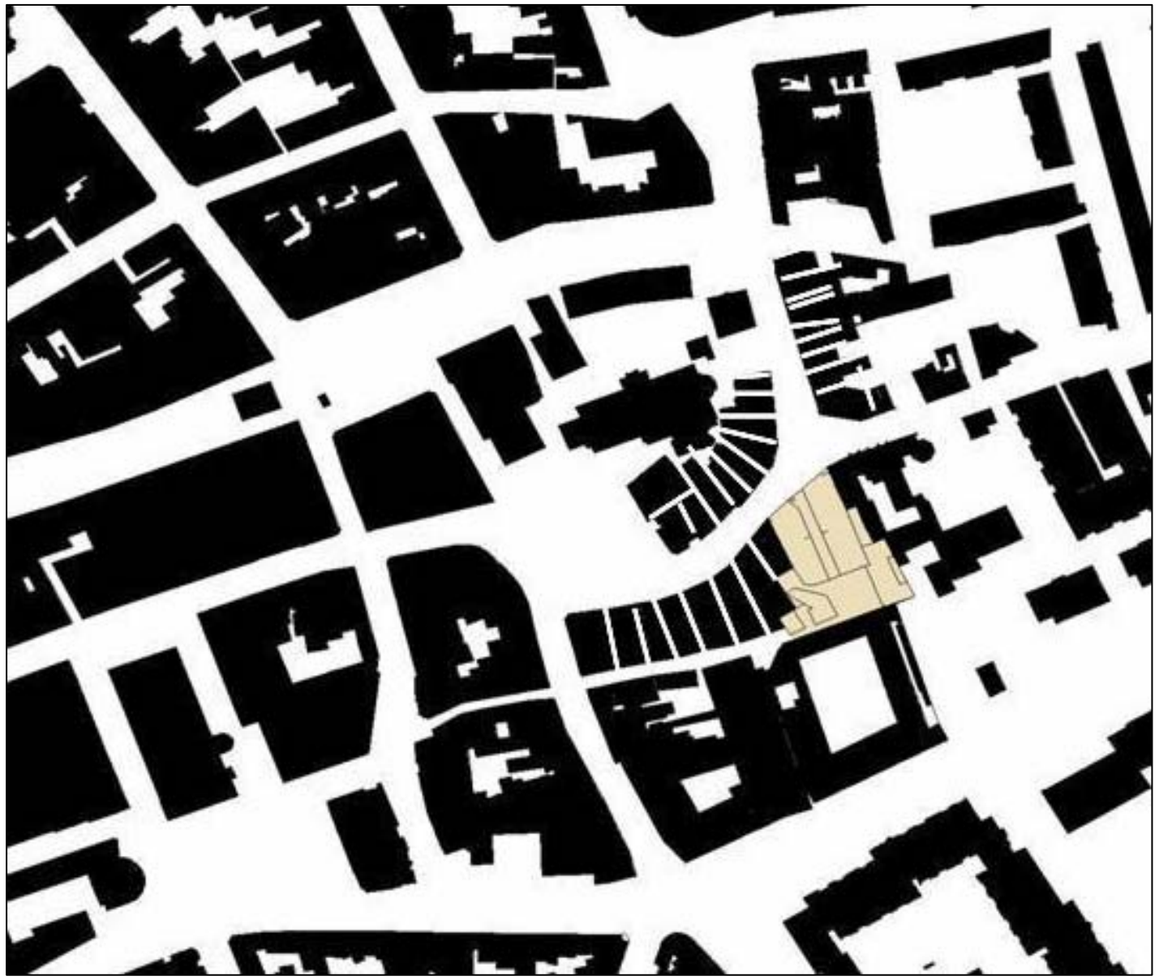

Afb. 2.10 StructuurHeerlen centrum

Afb. 2.11 Segmentatie in Pancratusstraat

Afb. 2.12 Bestaande pand aan Pancratiusstraat

Stedenbouwkundig onderzoek

Om naast de structuur ook een beeld te kunnen vormen in welke sector het plangebied is gelegen is er een functie kaart opgesteld (afbeelding 2.13). Allereerst hebben we geconcludeerd dat er boven winkels en horeca veel leegstand is. Dit als gevolg van de historische ontwikkeling van Heerlen wat beschreven is in hoofdstuk 2.2.Verder heeft dit ook te maken met die negatieve spiraal waar Heerlen terecht is gekomen, wat bij hoofdstuk 1.2. is omschreven. Maar ook stedenbouwkundig zijn er oorzaken waardoor er veel panden in ons plangebied leegstaan. Op afbeelding2.13 Zou je verwachten dat er op de witte vlek, waar nu ons plangebied ligt, horeca functies zijn gelegen. Dit is niet het geval, er zijn in de laatste jaren verschillende winkeltjes die aan de Pancratiusstraat hun functie probeerde te vervullen. Maar telkens bleek dat deze locatie niet ideaal is voor winkelss. Vandaar dat er momenteel grote ruimtes leeg staan. We kunnen dus concluderen dat er aan geloten moet worden bij de horecalijn aan de Pancratiusstraat die bij ons plangebied wordt onderbroken.

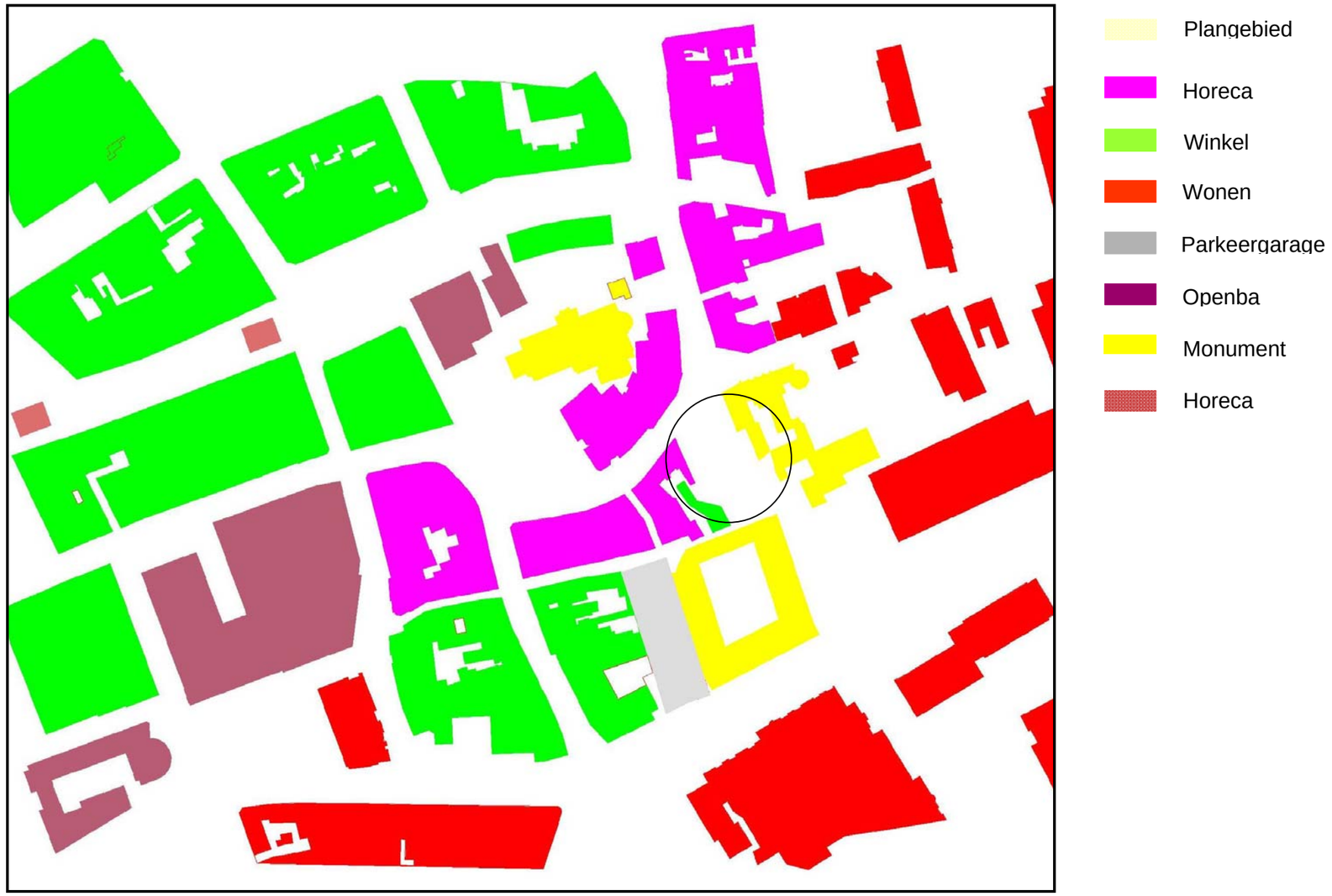

Afb. 2.13 Functiekaart centrum Heerlen

3. Programma

Uitgangspunten:

- Aansluiten bij het pleinenplan, met als doelstelling: - leefbaarheid –veiligheid – nieuwe verkeerscirculatie. Deze uitgangspunten zijn bepalend voor het gebruik van de pleinen en daarmee ook ons plangebied.
- Aansluiten bij de Horecalijn van de Pancratiusstraat.

Doelstellingen:

- Bestaande functies optimaliseren
- Ontwerpen van een multifunctioneel plein
- Benadering naar het plein dusdanig ontwerpen dat mensen uitgenodigd worden het plangebied te gebruiken.

Eisen:

Plein

- Makkelijke verkeersdoorstroming
- Goede dansondergrond
- Multifunctioneel

Dansschool

- Capaciteit 200 mensen incl. dansparen
- Wedstrijdvloer 10x20m.
- Oefenzaal van 100 m2
- Ruimte voor DJ.
- Wandspiegel.
- Bar
- Toilet en kleedruimtes

Danscafé

- Capaciteit
- dansvloer 80m2
- Bar
- Toiletruimtes

Café de Klinker

- Capaciteit 150 mensen.
- Zitruimte 100m2
- Pool/dart ruimte 150m2
- Bar
- Terras

2 Luxe appartementen

- 2 persoon’s appartementen
- Gebruiksoppervlakte +/-125m2
- Veel daglicht

Studentenwoningen

- Zelfstandig functioneren

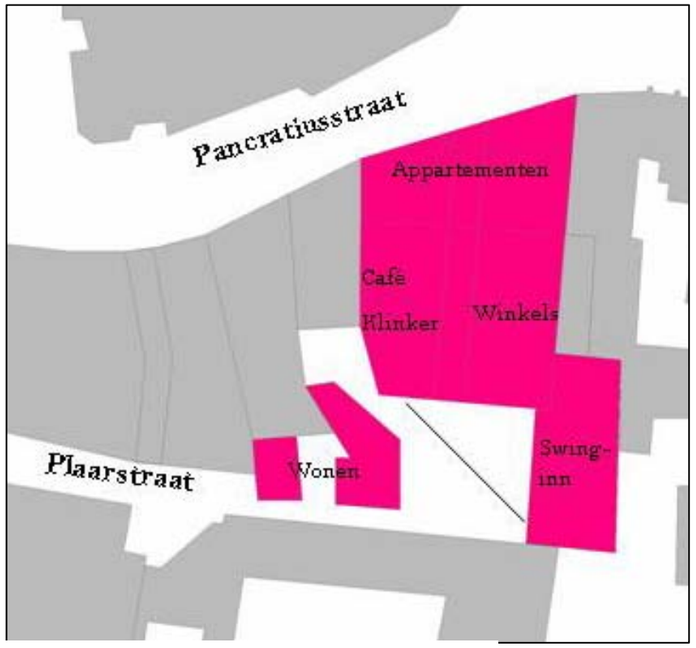

Afb.3.1 Bestaande toestand

Afb. 3.3 beganegrond (nieuwe situatie)

Afb. 3.4 verdieping (nieuwe situatie)

Horeca

Wonen

Slopen

3 Programma

Door de bestaande functies binnen het plangebied op een andere manier te situeren, kunnen de aanwezige functie elkaar versterken en daarmee het gebruik vergroten. Door het verplaatsen van dansschool Swing –inn kan deze een ruimere opzet krijgen en kan er een nieuwe doorgang vanaf de Putgraaf naar het centrum komen. Door het verplaatsen van café de Klinker zal deze meer onder de aandacht komen, de horecalijn aan de Pancratiusstraat doorzetten en meer betrokken worden bij het plein “de Morenhoek”. Door een danscafé toe te voegen aan de dansschool en deze naar de Pancratiusstraat te richten zal het dansen naar de stad toe uit gestraald worden. Door het plein te vergroten hebben de woningen zowel zicht op de stad en op het plein, waardoor meer aantrekkelijke woningen ontstaan. Op deze manier worden de functies geoptimaliseerd, waardoor het gebruik van alle functies toeneemt. Verder zal het actieve gedeelte (dansen) en het passieve gedeelte (relaxen in de Klinker) elkaars gebruik versterken.
De studentenwoningen aan het plein kunnen apart van elkaar functioneren, omdat ze hun eigen faciliteiten hebben. Verder hebben ze allemaal een mooi zicht op het plein.
Het plein is zowel een rustpunt in een verkeercirculatie van en naar de stad, maar ook de buitenruimte voor alle functies. Dansen zal een van de voornaamste activiteiten zijn aan het plein. In tegenstelling tot het Pancratiusplein zal dit een intiem pleintje worden, dat omsloten door historische panden en nieuwbouw. Deze intimiteit ontstaat door de beslotenheid die ook in de nieuwe situatie voelbaar is. Overdag zal het gebied als verkeersroute naar en van de stad zijn. Ook zal het terras dat op de zuidkant is georiënteerd veel bezoekers trekken om dit nieuwe stukje Heerlen te beleven. Maar ook de woningen kunnen genieten van de intieme sfeer en het uitzicht op dit plein.
In de avonduren is het gebruik van het gebied het grootst, omdat hier het uitgaansleven doorgezet wordt vanuit de Pancratiusstraat. Mensen kunnen zowel binnen als buiten dansen en de leefbaarheid en gezelligheid van dit gebied leren kennen.

4. Concept

Tijdens het project heeft het ontwikkelen van een concept centraal gestaan. Het concept heeft alles te maken met ‘schijven’. De schijven zijn ontstaan uit diverse studies. De belangrijkste studie hierbij was de stedenbouwkundige analyse, zoals eerder beschreven in paragraaf 2.3, in combinatie met de studiemaquette. Daarnaast heeft onderzoek naar de benadering van het plangebied er toe geleid dat het concept ‘schijven’ is.
Het concept is onder te verdelen in drie elementen die hierna worden beschreven: stedenbouwkundig, benadering en begeleiding. Maar eerst zal er gekeken worden naar diverse massa studies.

4.1. Studiemaquette

In het onderzoek naar een concept is er gekozen om te werk te gaan met een studiemaquette. Aan de hand van massa’s is er getracht een indeling op te stellen die zou aansluiten bij de visie van de ontwerpers. Dat houdt in dat er meer openheid moest komen en een betere aansluiting met de bestaande gevels. Daarnaast was het belangrijk dat er een plein ruimte zou ontstaan van voldoende afmeting zodat deze voor verschillende eisen gebruikt kan worden. Wat minstens zo belangrijk is de benadering van het plan gebied. Immers als het plangebied niet onder de aandacht komt van de voorbijganger zal het gebouw en het plein niet worden gebruikt.
In de afb. 4.1-4. is te zien hoe op verschillende manieren de toegang tot het plein benadrukt is door schuin uitstekende volumes, echter werkt dit op oog hoogt tegengesteld en hebben de schuine vormen een afwijzende functie. De aansluiting met de naast gelegen gebouwen is gerealiseerd door het wegsnijden van volumes. Al deze opties hebben niet tot het gewenste resultaat geleid, ofschoon de functies goed op elkaar aansloten en een bruikbaar plein ontstond.
In afb. 4.5. is te zien hoe tot een concept is gekomen. Door eenvoudige volumes en schijven ontstond eenvoud in het project, zonder dat er afbraak werd gedaan aan de functies, bruikbaarheid en het onder de aandacht brengen van het gebouw.
De schijven vormen het concept van het project en zullen in hoofdstuk 4.2 t/m 4.4 besproken worden.

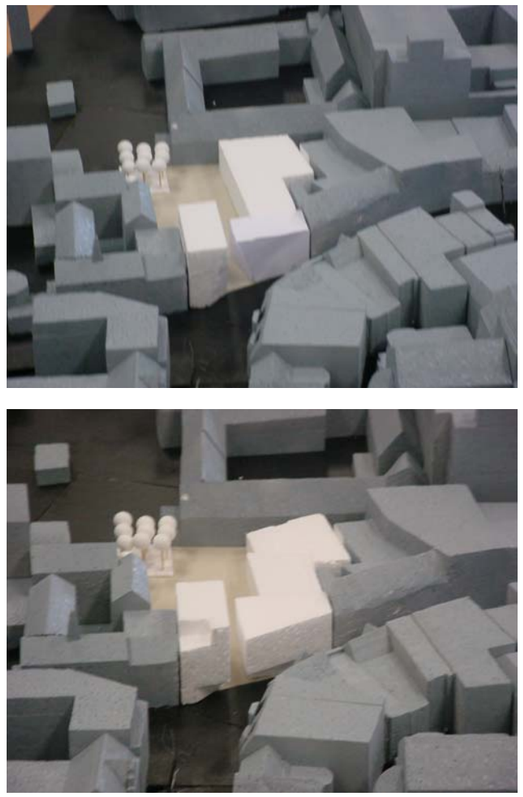

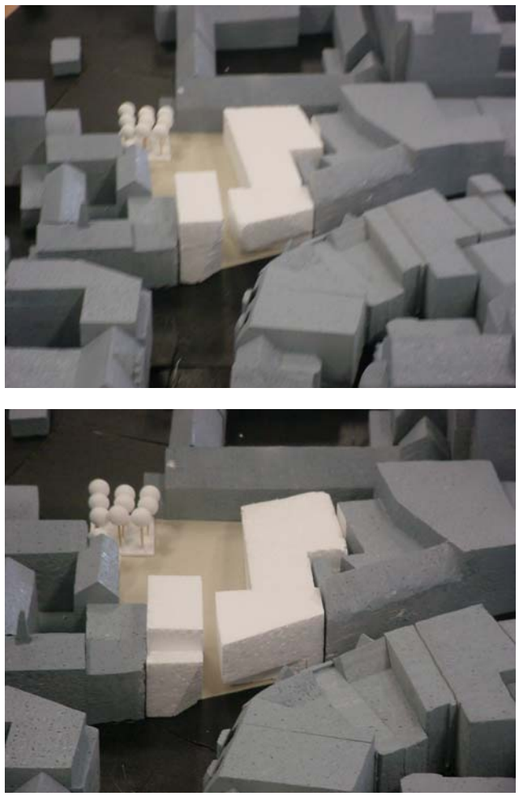

Afb. 4.1-4. Studiemodellen

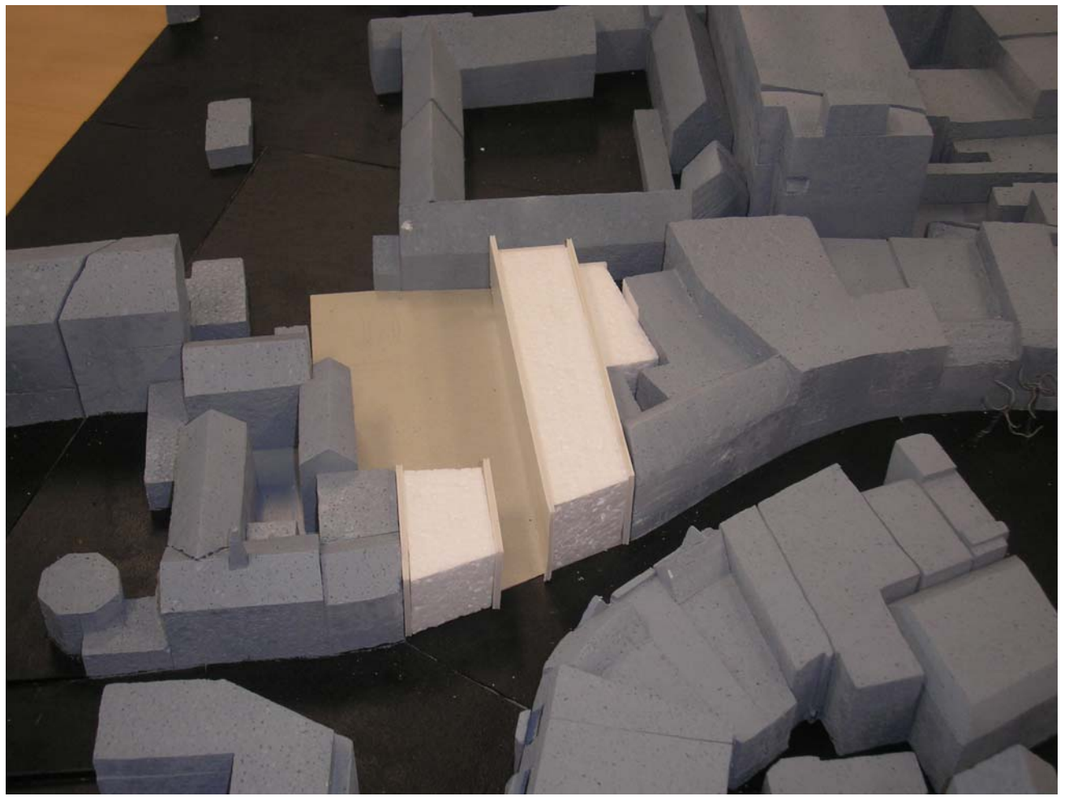

Afb. 4 5. Studiemodel van het concept

4.2. Stedenbouwkundig

Als eerste bespreken we de stedenbouwkundige schijven omdat het concept van daaruit is ontstaan. De schijven die de stedenbouwkundige functie vervullen zijn om twee reden geplaatst. Ten eerste volgen de schijven de segmentering van de stedenbouwkundige blokstructuur zoals beschreven in paragraaf 2.3. In figuur 4.6. is de plaatsing van de schijven weergegeven. In afbeelding 4.7. is de tweede functie van de schijven weergegeven. De schijf sluit het stedenbouwkundige blok wonen boven horeca af. Door deze beëindiging ontstaat een duidelijke stedenbouwkundige blokstructuur zoals die ook in de rest van Heerlen te herkennen is

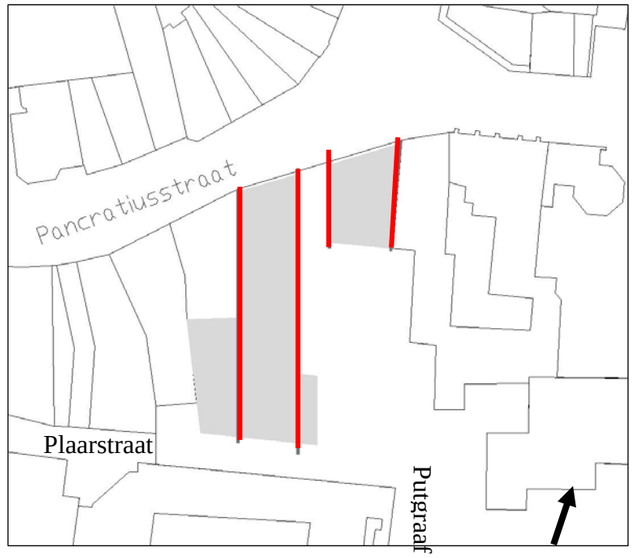

Afb. 4.6. Stedenbouwkundig plaatsing van de schijven

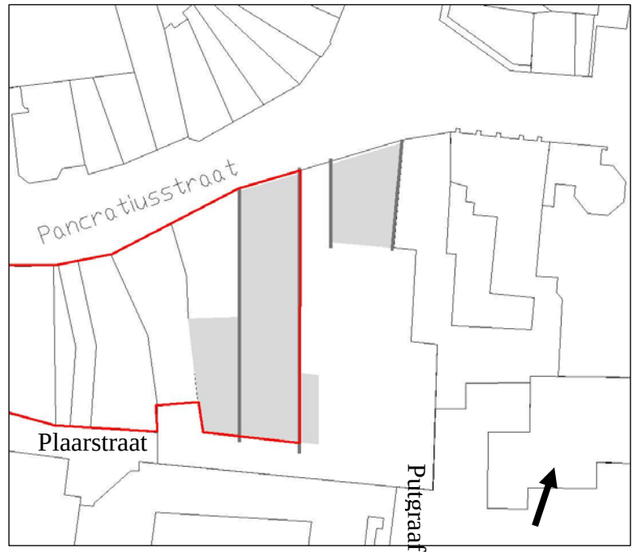

Afb. 4.7. Afsluiting wonen boven horeca

4.3. Benadering

De schijven van de stedenbouwkundige functie vervullen ook nog twee andere functies. In de eerste plaats trekken de schijven de aandacht van de voorbijganger in de Pancratiusstraat. Door hun hoogte, breedte en het uitsteken van de schijven ten opzichte van de gevel vallen ze meer op dan wanneer de schijven gelijk zouden liggen met de gevel. Omdat het plangebied niet alleen vanaf de Pancratiusstraat bereikbaar is maar ook vanaf de Plaarstraat, en de nieuwe toevoersroute vanaf de Putgraaf, is het belangrijk dat ook vandaar uit het plangebied onder de aandacht wordt gebracht. Dit hebben we gedaan door het plaatsen van extra schijven zoals aangegeven in afbeelding 4.8. Deze schijven fungeren niet alleen als aandachtspunt maar dienen ook voor de begeleiding

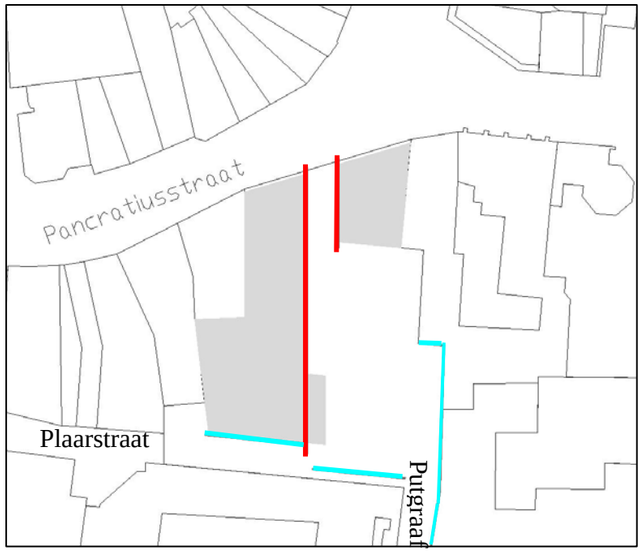

Afb. 4.8 — Begeleidende schijven en de extra toegevoegde — schijven voor de begeleiding van diverse richtingen.

4.4. Begeleiding

Doordat de schijven op een belangrijk punt gelegen zijn begeleiden ze de mensen ook naar het plangebied toe. Men loopt als het ware langs de schijf om op het plein te komen. Omdat er echter meer functies zijn dan alleen het plein hebben we bij elke entree een kleinere schijf geplaatst. Deze benadrukken de entree en trekken hierdoor de aandacht van de voorbijganger. Deze kleine extra schijven, te zien in afbeelding 4.9. steken in mindere mate uit ten opzicht van de gevel, of liggen er zelfs mee gelijk. Doordat de schijven tussen glas staan kan men deze toch als dusdanig herkennen zodat geen afbraak aan hun functie wordt gedaan.

In afbeelding 4.10. t/m 4.13. is door gebruik van 3d. impressies weergegeven hoe de schijven in het ontwerp zijn toegepast. Bij afbeelding 4.13. is te zien dat schijf niet één doorlopende schijf is. Dit is gedaan om niet langs een meters lange muur af te lopen. Door de schijven klein te laten beginnen en steeds groter te laten worden, worden deze steeds massiever. Eén maal ter hoogte van het plein is de schijf weer gesloten zodat men een gesloten wand heeft binnen het plangebied. Hier zal later in het ontwerp op worden terug gekomen

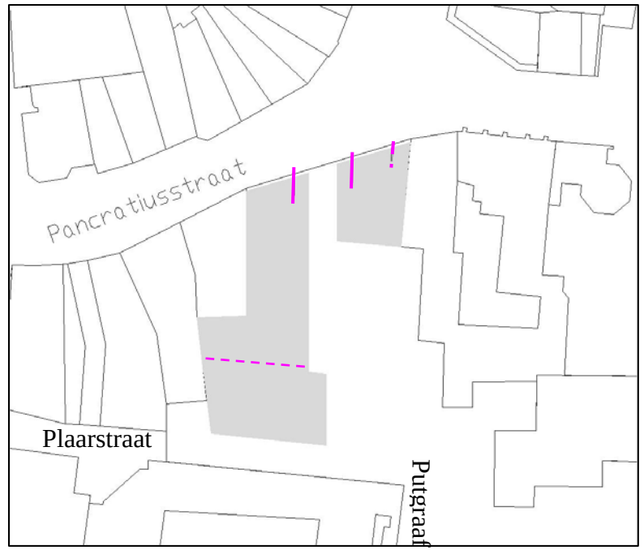

Afb. 4.9. — Schijven om functie te benadrukken

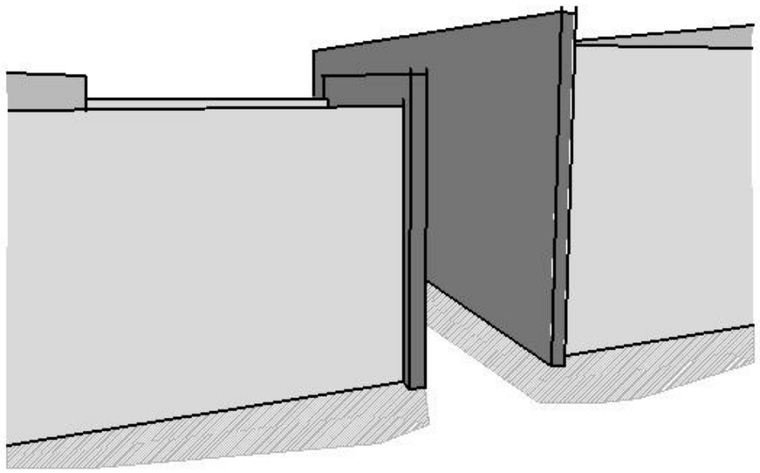

Afb. 4.10. Benadering vanaf de Pacratiusstraat

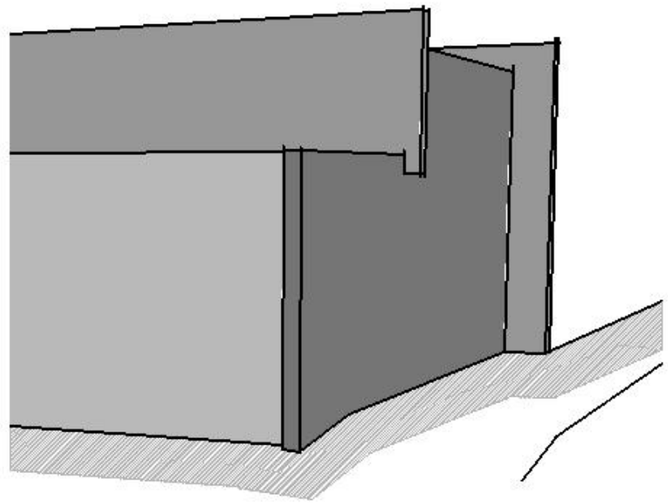

Afb. 4.11. Benadering vanaf de Plaarstraat

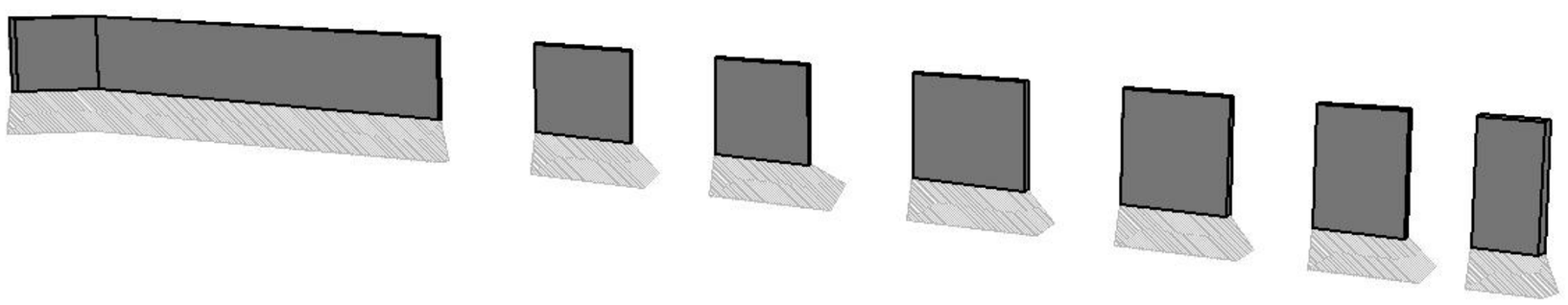

Afb. 4.12. Benadering vanaf de Putgraaf

5. Ontwerp

Het ontwerp zal in zijn algemeen worden beschreven. Daarna volgen 3D beelden met een korte toelichting van de ontwerpkeuzes. Bij het lezen van dit hoofdstuk wordt geadviseerd om de bijlagen te gebruiken met de ontwerptekeningen. De indeling zal niet worden besproken, met uitzondering van het dansgedeelte en de appartementen. Dit zal apart worden besproken in paragraaf 5.3 en paragraaf 5.4

5.1. Algemeen

Het ontwerp en het concept staan onlosmakelijk met elkaar verbonden. Het concept komt alleen tot uiting indien dit ingepast is in het ontwerp. De juiste keuzes met betrekking tot vorm en materiaal kunnen het concept versterken. In het ontwerp is er gekozen voor eenvoud. Door gebruik te maken van eenvoudige elementen, schijven, en de openingen spaarzaam, maar functioneel toe te passen ontstaat een rustig gevelbeeld. Juist doordat de openingen functioneel zijn toegepast komen de schijven beter tot zijn recht. Een wand vol met openingen kan geen schijf meer genoemd worden. Door het spaarzame gebruik van de ramen komen de functies achter de ramen beter naar voren. Vooral in de avond uren, als het licht brand, komen de verschillende functies tot zijn recht.

De voorgevels zijn zo ontworpen dat aansluiting is gezocht met de naast gelegen bebouwing. Dat wil zeggen dat de hoogte van ramen, goten en verdiepinghoogtes in de gevel zijn terug te vinden. Daarnaast is er een onderscheid gemaakt tussen publieke en privé functies. Bij de publieke functies zijn de kozijnen van de ramen weg gewerkt zodanig dat alleen het glas in het zicht is. Bij de woningen zijn de kozijnen volledig in het zicht.

De raamhoogtes op de begane grond, 3,6 meter, zijn doorgezet in de gevels rond het plein. Zo ontstaat een rustig gevelbeeld. Bij de gevels aan het plein komen de functies naar voren door de ramen zoals eerder beschreven. De horizontale stroken geven de functies van de woningen weer, ondermeer ook doordat hier het kozijn zichtbaar is. De verticale opening biedt toegang tot het centrale stijgpunt naar de woningen. Deze wordt extra benadrukt door een balkon, dat de bewoners de gelegenheid geeft op weg naar hun woning over het plein uit te kijken.
Omdat dansen centraal staat bij het ontwerp, is er voor gekozen om het dansen het gebouw uit te laten komen door de dansvloer naar buiten te steken in een ‘glazen’ doos. Door deze in semi-transparant glas uit te voeren zullen schimmen van de dansende mensen zichtbaar zijn. Het ‘glazen’ volume komt extra tot zijn recht door de soberheid van de schijven die uitgevoerd zijn in beton.

De rust op het plein wordt gewaarborgd door een gelijke hoogte van de raamopeningen. Daarnaast stralen de wanden soberheid uit. Dit komt ten goede van evenementen die op het plein plaats vinden. Om evenementen op het plein beter te kunnen aanschouwen is er rondom het plein een ophoging gemaakt. Deze hoogte is zo gekozen dat men hierop kan gaan zitten. Naast deze ophoging kan men aan de zuidzijde op een extra hoge ophoging gaan staan. Deze is daar gesitueerd om het onderste gedeelte van het Luciushof af te schermen. Hier bevind zich een brandtrap, die opgenomen is in de verhoging.

5.2. 3D Beelden

Aan de hand van de 3D beelden worden het ontwerp, beschreven in 5.1 nader toegelicht.

Afb. 5.1 Benadering vanuit de Plaarstraat. De aansluiting met de naastgelegene bebouwing is goed te zien. Daarnaast vallen de schijven op die de mensen begeleiden naar het plein of de entrees van de cafés.

Afb. 5.2 Benadering vanaf het Pancratiusplein. Van uit deze hoek kan men goed de schijven zien die het ontwerp onder de aandacht brengen.

Afb. 5.3 Benadering vanaf de Plaarstraat. De uitstekende schijven trekken de aandacht van de voorbijganger. De andere schijf begeleid mensen naar het plein toe.

Afb. 5.4. Benadering vanaf de Putgraaf. Een gesegmenteerde schijf die steeds langer wordt, op het plein aangekomen een gesloten wand vormt van het plein. De doorgang is verder niet ontworpen. Men zou eventueel in het midden van het pad perkjes kunnen maken.

Afb. 5.5 Zicht vanuit de hoek van de Putgraaf. De openingen in de gevel zijn goed te herkennen, als ook het balkon van waaruit de bewoners op weg naar hun woning naar het plein kunnen kijken. Rondom het plein is een verhoging aangebracht waar men op kan zitten.

Afb. 5.6 Zicht vanuit de hoek van de Plaarstraat. De gevel van café De Klinker is op de begane grond open en op de verdieping gesloten om het poolen in een donkere sfeer te laten plaatsvinden. Rechts onder het uitkragende volume is plaats voor diverse functies, zoals een bandje tijdens festiviteiten of bijvoorbeeld een ijskraam in de zomer maanden.

Afb. 5.7 Zicht vanuit de hoek van de Pancratiusstraat. Het uitstekende glazen volume is hierin goed zichtbaar. Het dansen is meteen bij het benaderen vanuit alle hoeken zichtbaar doordat het uitsteekt ten opzichte van de gevel.

Afb. 5.7 Zicht vanaf het terras.

5.3 Dansen

Het onderdeel dansen wordt hier nader toegelicht omdat het een centraal punt is bij het ontwerp. Door gebruik te maken van afbeelding 5.8 en 5.9 zal de indeling met diverse keuzes nader worden toegelicht.
Bij het dansgedeelte is een relatie gelegd tussen het danscafé en de dansschool. Het dansen dat wordt aangeleerd tijdens de lessen, kan in het café worden uitgeoefend. Omdat beide functies over een bar moeten beschikken, is er voor gekozen een centrale bar in het danscafé te situeren. Om beide functies met elkaar te koppelen is een verbindingsgang gecreëerd. In deze gang valt van boven daglicht. Hierdoor wordt de koppeling tussen beide functies letterlijk belicht.

In de dansschool is gekozen voor een grote wedstrijdvloer van 20 bij 10 meter. Dit is de minimale eis voor een wedstrijd vloer. Aan de dansvloer is een zitgedeelte gelegen voor toeschouwers. Op de verdieping is een balkon gemaakt van waaruit mensen op het dansen kunnen kijken. Op de verdieping is ook een kleinere oefenzaal gesitueerd.
In de kelder zijn de toiletten en de kleedkamers gesitueerd. Omdat de kleedkamers in de kelder liggen, is er voor gekozen om een verzinkbare trap te maken. Deze trap is alleen geopend tijdens wedstrijden dat de dansparen als het ware uit de vloer omhoog komen.

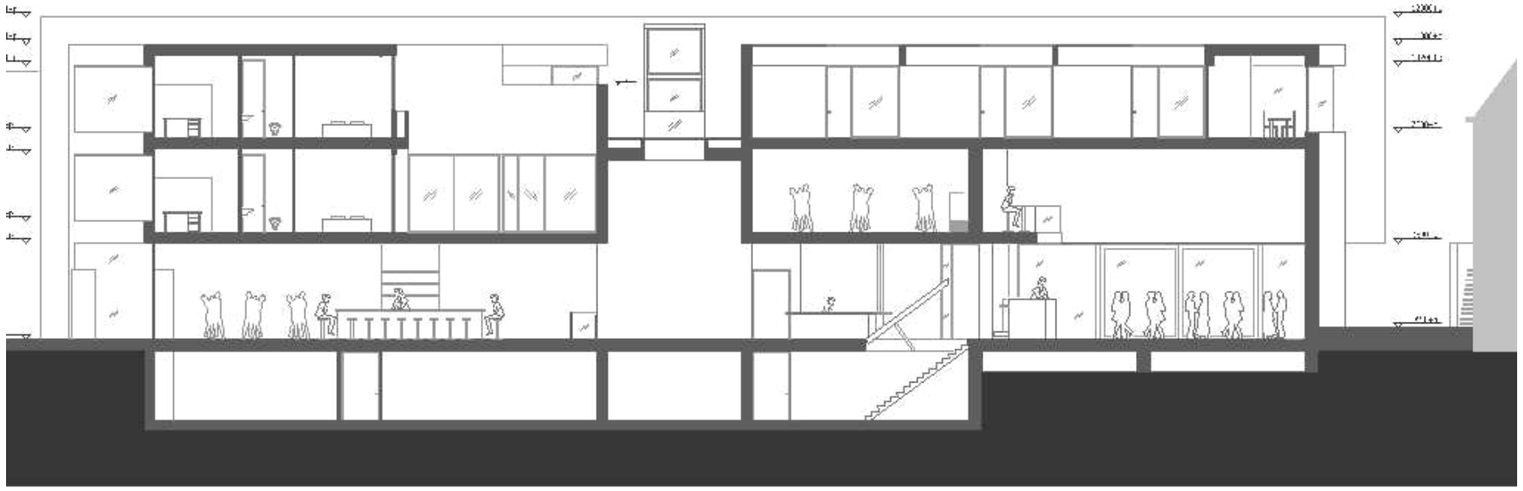

Afb. 5.8 Langsdoorsnede over dansgedeelte

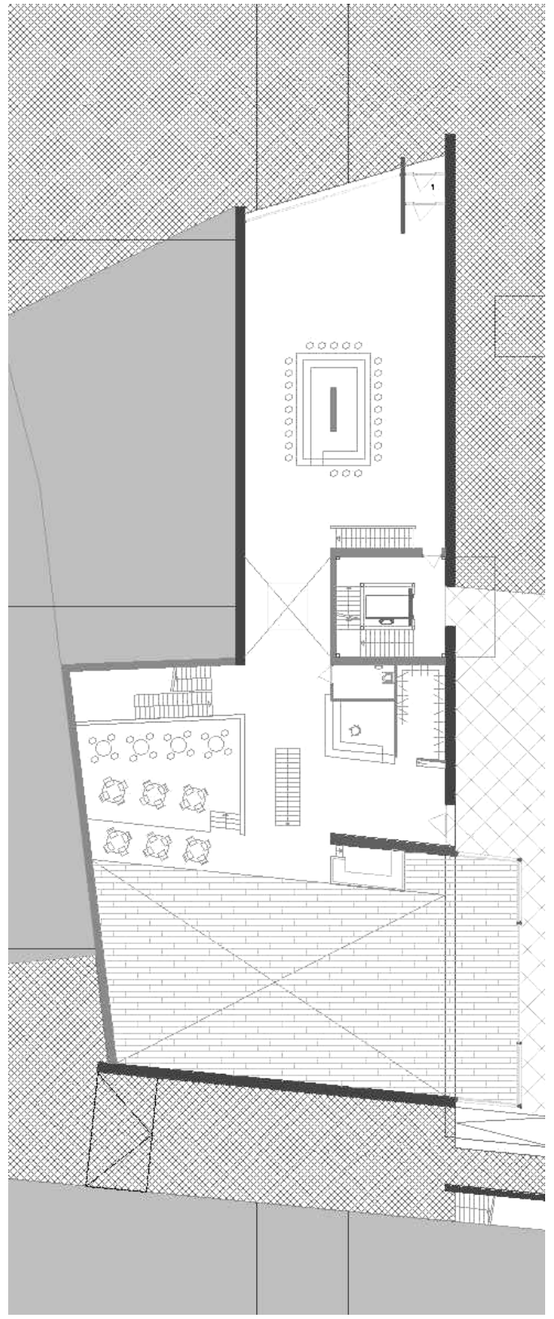

Afb. 5.9 Plattegrond dansgedeelte

5.4 Appartementen

De twee appartementen zijn ongeveer identiek aan elkaar. In afbeelding 5.10 en 5.11 zijn de doorsnede en plattegrond te zien van het appartement op de eerste verdieping.
De appartementen zijn van ruime opzet. Ze beschikken dan ook elk over een aparte buitenruimte. Om te voorkomen dat de woning op de tweede verdieping bij de eerste naar binnen kijkt is een wand geplaatst aan de buitenruimte van de woning op de eerste verdieping. Zie hiervoor afbeelding 5.8.
Om echter zoveel mogelijk daglicht binnen te krijgen is de wand met het trappenhuis laag gehouden. Zo kan men vanuit het trappenhuis niet in de buitenruimte kijken, maar krijgt men voldoende daglicht binnen.
Bij de woning is ervoor gekozen de keuken en het eetgedeelte aan de buitenruimte en aan het plein te situeren. Hierdoor ligt het zitgedeelte aan de Pancratiusstraat. Dit is echter bewust gedaan. Mensen die in de stad willen wonen willen ook op de stad kunnen kijken.
Aan de buitenruimte ligt ook de slaapkamer. Deze is zover mogelijk in het gebouw geplaatst zodat dit een rustige ruimte wordt. Men heeft geen overlast van het verkeer en van evenementen op het plein.

Afb. 5.10 Langsdoorsnede over woningen

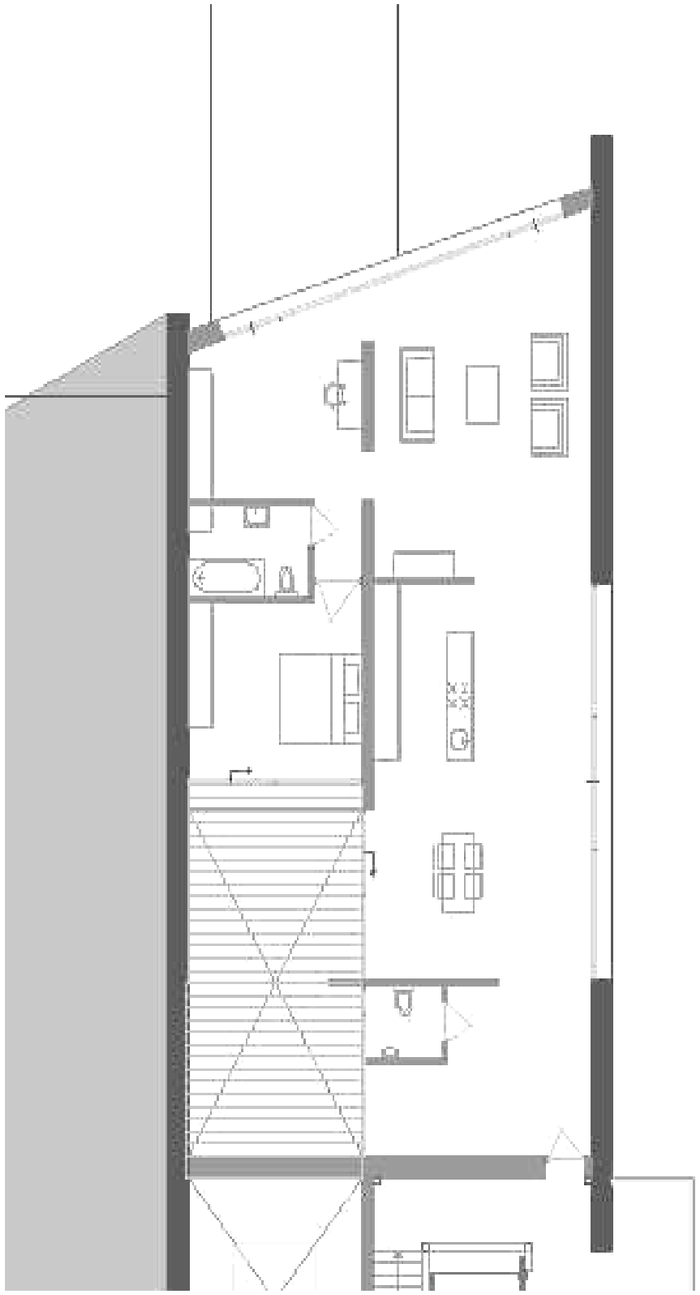

Afb. 5.11 Plattegrond appartement

6. Uitwerking

Volgen zo spoedig mogelijk

6.1. Constructief

6.2. Bouwkundig

6.3. Installaties

Bij de uitwerking van het ontwerp horen ook de installaties. Hierbij handelt het zich om de behaaglijkheid in het gebouw. Het gaat om een conceptuele opzet van de installaties en niet de verdere uitwerking van de installaties. Er zal alleen besproken worden hoe het principe van de toegepaste installaties werkt. Om de behaaglijkheid in een gebouw te kunnen garanderen moet er gekeken worden naar: Verwarmen, koelen en ventileren van het gebouw.
Hieronder zullen we de installaties bespreken van het danscafé, de dansschool en de erboven gelegen woningen.

Danscafé & dansschool

De dansschool en het danscafé staan permanent met elkaar in verbinding zoals eerder besproken in dit verslag. Dat houdt in dat ook het klimaat van beide ruimtes invloed op elkaar hebben. Daarom dat de installaties van beide functies samen werken.
Als eerste kijken we naar verwarmen. Het verwarmen van het gebouw zal in de meeste situaties niet nodig zijn. Dit omdat een dansgelegenheid al vele warmte bronnen heeft. De belangrijkste daarvan is de verlichting. Daarnaast produceren de dansende mensen zelf ook warmte. Desondanks zal er een warmtebron nodig zijn, immers men wil niet in een koud gebouw aankomen. Dat betekent dat de ruimte van tevoren opgewarmd dient te worden. We hebben hierbij gekozen voor vloerverwarming, zie afb. 6.3.1. Zo hebben we geen radiatoren in het zicht en wordt de temperatuur gelijkmatig verdeeld over de ruimte.
Het tegenovergestelde van verwarmen is koelen. In de praktijk zal het er op neer komen dat in een ruimte waar het dansen plaats vindt gekoeld moet worden. De koeling vindt plaats door middel van een luchtbehandelingkast die in de installatieruimte staat. De gekoelde lucht wordt op de begane grond op twee plaatsen ingeblazen zie afb. 6.3.1. De ruimte op de verdieping moet worden voorzien van zijn eigen voorzieningen omdat deze niet in contact staat met een andere ruimte. De gekoelde lucht zal gecombineerd worden met het derde aspect van de behaaglijkheid: ventileren. Door de verse lucht gekoeld aan te voeren worden er twee aspecten in één keer behandeld. Indien er niet gekoeld hoeft te worden kan de lucht ook op ruimte temperatuur worden ingeblazen. Omdat de gekoelde lucht slechts op twee plaatsen wordt ingeblazen is het van belang dat er een circulatie ontstaat zodat overal geventileerd en gekoeld wordt. Dit gebeurt op twee plaatsen die hoger gelegen zijn. Hierdoor ontstaat de gewenste lucht circulatie en kan de behaaglijkheid gegarandeerd worden.
De kleedkamers en de toiletten in de kelder worden permanent geventileerd en voorzien van verse lucht. Alle leidingen met betrekking tot koeling en ventileren worden verdeeld over kleine leiding en ingestort in de vloer of wanden.

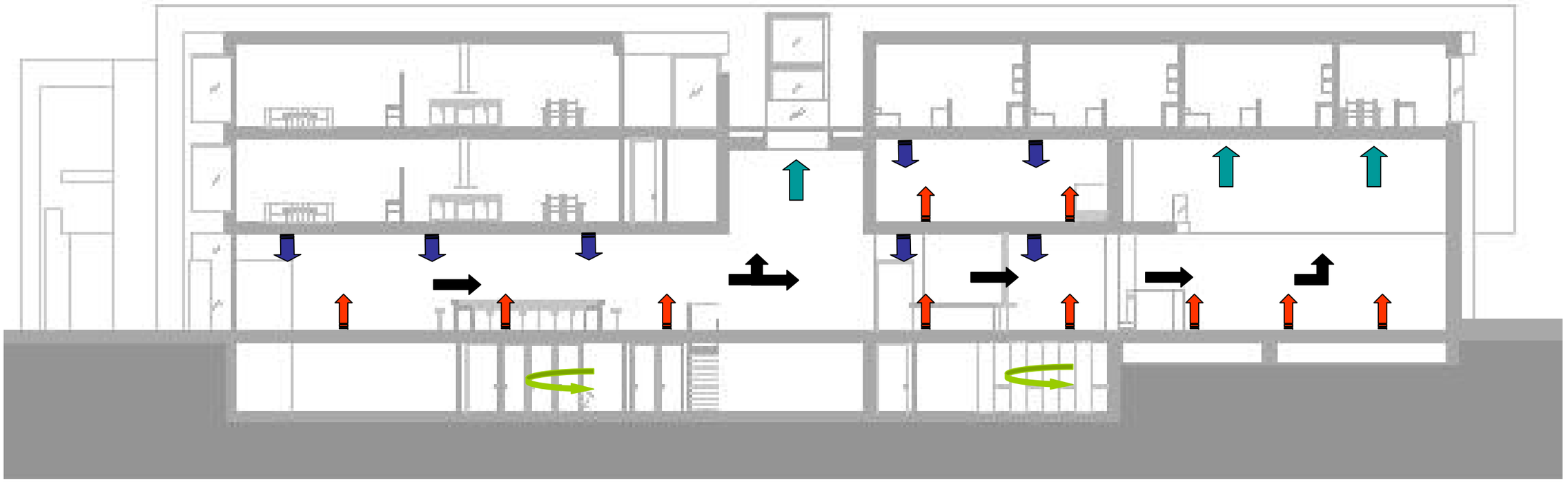

Afb. 6.3.1. Langsdoorsnede met systematische weergave van de installaties van dansschool & danscafé

Vloerverwarming *Koeling/ventilatie* *Afzuiging* *Geventileerde ruimte* *Circulatierichting lucht*

Woningen

Bij de woningen zal het installatieprincipe anders te werk gaan dan bij de horeca gelegenheden. Bij woningen zal het veel vaker voorkomen dat er verwarmd moet worden. Bij de woningen is eveneens gekozen voor vloerverwarming, zie afb. 6.3.2. Dit is gedaan uit praktische redenen. Er zitten geen radiatoren in de weg, maar ook de temperatuur kan goed geregeld worden. De verwarming wordt aangesloten op een centrale cv-ketel die in de installatieruimte staat.
De laatste jaren zijn de eisen van de woningen met betrekking tot de ventilatie behoefte drastisch toegenomen. Met de huidige normen is het niet mogelijk om zonder ventilatierooster natuurlijk te ventileren. Aangezien ventilatie roosters niet in het gevel beeld passen is er gekozen voor mechanische ventilatie. De verse lucht wordt door middel van WTW-units rechtstreeks van buiten de woningen in geblazen. Tevens wordt de vieze lucht rechtstreeks naar buiten uitgestoten. Om te voorkomen wordt in de WTW-units de koude lucht van buiten verwarmd met de verontreinigde lucht van buiten.
Ondanks het toepassen van mechanische ventilatie kan de bewoner de ramen van zijn woning open zetten. Uit diverse onderzoeken is gebleken dat men hier nog altijd de voorkeur aangeeft.

Afb. 6.3.2. Langsdoorsnede met systematische weergave van de installaties van de woningen

Vloerverwarming *Mechanische ventilatie*

Slot

Het project is gezien de locatie een interessant afstudeerproject. De bereikbaarheid is door de ligging aan de uitvalswegen van Heerlen zeer gunstig. De bewoners en de gebruikers hebben alle voldoende mogelijkheden om te parkeren, hetzij voor de bezoekers in de omgeving tegen betaling.
Door het toepassen van de schijven heeft het gebouw een eigen identiteit gekregen zonder daarbij de omgeving aan te tasten. De functies worden goed onder de aandacht gebracht door de schijven en de openingen.

De woningen zijn ondanks het feit dat ze boven de horeca liggen goed te bereiken door hun eigen ingang. Ook de eigen parkeergarage draagt bij aan de kwaliteit van de woningen. De woningen zelf zijn ruim van opzet en zullen de bewoners voldoende ruimte bieden.

Het dansen gaat er ten opzichte van de huidige situatie er op vooruit door de ruimere opzet. Ook het betrekken van het dansen bij de buitenruimte zal het dansen ten goede komen omdat het meer in het oog springt ten op zicht van de huidige locatie verstopt ligt achter andere gebouwen. De aansluiting met het danscafé zal zowel het dansen als het uitgaan bevorderen binnen het centrum.

Café de klinker zal van ze donkere imago af komen door de nieuwe, ruimere opzet. Ook de situering aan de Pancratiusstraat zal hier aan bij dragen. De grotere gelegenheden om actief bezig te zijn met poolen, darten of tafelvoetbal zal meer bezoekers naar het café trekken.

Doordat alle functies beter gebruikt zullen worden zal het donkere imago van de Morenhoek verdreven worden. Doordat de functies allemaal direct aan het plein grenzen en het toevoegen van een extra toevoerweg voor voetgangers , zal het plangebied meer gebruikt gaan worden. De overlast als gevolg van de criminaliteit en andere factoren zullen door de nieuwbouw worden verdreven. Mensen zullen weer graag door het gebied gaan lopen en zich op het plein begegeven.
Kortom: **‘Heerlen leeft’**.

Literatuurlijst

Tijdens het project is gebruik gemaakt van diverse bronnen. De bronnen heb betrekking op diverse vakgebieden. Hier onder staan de voornaamste:

Geschiedenis boeken:

- Heerlen van dorp tot stad,
  Cor Lommers
- Heerlen in oude ansichten
- Zo was het
- Heerlen van 1896 tot gisteren

Overige boeken

- Tadao Ando complete Works,
  Philip Jodidio
- Diverse nummers van vakblad, Detail
- Diverse nummers van vakblad, De Architect

Websites

www.heerlen.nl (pleinenplan)
www.carrierhollandheating.com
www.reyanaers.nl
www.liapor.com
www.Mebin.nl